

**ЦІЛІ ТА ЗАСОБИ ВСТАНОВЛЕННЯ
КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА
ВАНДАЛИЗМ У СВІТЛІ ДОСВІДУ ІНОЗЕМНОГО
ЗАКОНОДАВЦЯ
(НА МАТЕРІАЛІ ОКРЕМОГО ЗАКОНОПРОЕКТУ)**

ГАЦЕЛЮК Віталій Олександрович - кандидат юридичних наук, Національний радник з правових програм Координатора проектів ОБСЄ в Україні

Стаття посвячена аналізу особливостей применения основ криміналізації при решении вопроса о целесообразности установления уголовной ответственности за вандализм на материале одного из законопроектов. При этом, использование иностранного опыта позволило сделать выводы об ошибочном понимании потенциала уголовного права (в форме, выбранной в законопроекте) как средства протiwодействия вандализму как общественному феномену.

Ключові слова: вандалізм, криміналізація, кримінальна відповідальність.

Проблеми криміналізації, не зважаючи на те, що вони досить детально піддані аналізу у роботах І.М. Гальперіна, О.А. Герцензона, П.Ф. Гришаніна, П.С. Дагеля, Ю.А. Демидова, М.І. Загороднікова, Г.А. Злобіна, І.І. Карпеця, В.Й. Квашиса, С.Г. Келіної, М.І. Ковальова, В.С. Комісарова, О.І. Коробєєва, В.М. Кудрявцева, Н.Ф. Кузнецової, Д.О. Балобанової, Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова, В.К. Грищука, О.М. Костенка, О.М. Литвака, М.І. Мельника, В.О. Меркулової, А.А. Митрофанова, В.О. Навроцького, В.В. Сташіса, В.Я. Тація, В.О. Тулякова, П.Л. Фріса, М.І. Хавронюка, В.І. Шакуна та інших вчених, залишаються актуальними. Свідченням цього є як наукові дослідження, у більшості яких автори вимушені шукати аргументи «за» чи «проти» наявності відповідної кримінально-правової заборони, так і реалії законотворення, судячи з яких законодавець не має (або не помічає) чітких крите-

ріїв включення суспільно небезпечних діянь до кола злочинів.

З огляду на це, важливим є аналіз законодавчих ініціатив на етапі їх розгляду у парламенті з метою своєчасного експертного попередження шкідливих для правової системи змін. Саме такий аналіз і є метою даної статті.

Зокрема, Проект Закону України «Про внесення змін до статті 194 Кримінального кодексу України (щодо відповідальності за вандалізм)» (реєстраційний №4220а), далі – «Проект», передбачає викладення статті 194 Кримінального кодексу України (далі – КК України) у наступній редакції:

«Стаття 194. Умисне знищення або пошкодження майна

1. Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах, – караються штрафом до п'ятидесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Вандалізм, тобто осквернення, пошкодження або руйнування будівель та інших споруд, у тому числі пам'ятників, які не включені до Державного реєстру національного культурного надбання, а також об'єктів єдиної транспортної системи, їх складових частин та іншого майна, розміщеного у громадських місцях, – караються штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів

громадян або громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до трьохсот годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або здійснені з політичних, ідеологічних мотивів, з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, ворожнечі чи ненависті по відношенню до певної соціальної групи, – караються штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

4. Те саме діяння, вчинене шляхом підпау, вибуху чи іншим загальнонебезпеченим способом, або заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, або спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки, – караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років».

Виходячи зі змісту законопроекту в контексті чинного кримінального законодавства, правовими наслідками його ухвалення можуть бути, серед іншого, наступні:

1) На відміну від поточної редакції статті 194 КК України, яка передбачає настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді матеріальної шкоди у великих розмірах¹, запропонована нова частина друга ст. 194 КК України встановлює кримінальну відповідальність за осквернення, пошкодження або руйнування будівель та інших споруд, у тому числі пам'ятників, які не включені до Державного реєстру національного культурного надбання, а також об'єктів єдиної транспортної системи, їх складових частин та іншого майна, незалежно від розміру завданої шкоди, якщо таке майно розміщене у громадських місцях.

2) Максимум санкцій залишається тожним у частинах першій та другій – по-

збавлення на волі на строк до трьох років, в той час, як мінімум санкції запропонованої частини другої ст. 194 КК України (штраф до ста нмдг) перевищує мінімум санкції частини першої (штраф до п'ятдесяти нмдг), що в цілому означає, що санкція частини другої є більш жорсткою, ніж у частині першій. Таким чином, в частині діянь, які водночас мають ознаки складів злочинів, передбачених чинною частиною першою та запропонованою частиною другою ст. 194 КК України, відповідний закон зворотної сили не матиме².

3) На відміну від чинної редакції ст. 194 КК України, предметом злочину, передбаченого якою є виключно чуже майно, пропонується встановити відповідальність за дії щодо будь-якого майна незалежно від його приналежності. Отже, фактично пропонується встановити відповідальність в тому числі за завдання шкоди власному майну, що певним чином суперечить положенням права власності, які гарантують свободу володіння та розпорядження майном. За певних обставин, завдання шкоди (а також осквернення,

² КК України. Стаття 5. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі.

1. Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

2. Закон про кримінальну відповідальність, що встановлює злочинність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, немає зворотної дії у часі.

3. Закон про кримінальну відповідальність, що частково пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, а частково посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, має зворотну дію у часі лише в тій частині, що пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

4. Якщо після вчинення особою діяння, передбаченого цим Кодексом, закон про кримінальну відповідальність змінювався кілька разів, зворотну дію в часі має той закон, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

Див. Ст. 319 Цивільного кодексу України.

¹ Див. п. 3 примітки до ст. 185 КК України: «У статтях 185-191, 194 цього Кодексу у великих розмірах визнається злочин, що вчинений однією особою чи групою осіб на суму, яка в двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочин».

що не завжди означає завдання шкоди) власному майну може становити суспільно небезпечне діяння, наприклад, хуліганство. Разом з тим, в цьому випадку немає підстав говорити про завдання шкоди такому об'єкту, як право власності, і відповідно, підстав для розміщення кримінально-правової заборони серед норм Розділу VI Особливої частини КК України.

4) У разі вчинення відповідних дій (осквернення, пошкодження тощо) щодо майна, розміщеного у громадських місцях, відповідальність (за частиною другою ст. 194 КК) наставатиме незалежно від форми вини, на відміну від чинної редакції частини першої ст. 194 КК, яка передбачає вину у формі умислу.

5) У запропонованій частині другій ст. 194 КК України міститься така кваліфікуюча ознака складу злочину, як вчинення його з політичних або ідеологічних мотивів. Це, певною мірою, новела для кримінального законодавства України. Так, у ст. 161 КК встановлено відповідальність за умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності, або образа почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, інвалідності, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. В цьому випадку політичні чи інші переконання є ознакою потерпілого, у зв'язку з якою винна особа обмежує права/встановлює привілеї. У свою чергу, мотиви винного можуть бути різними (не обов'язково, наприклад, політичними).

В іншому випадку ст. 258 КК встановлює відповідальність за терористичний акт, тобто застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації во-

єнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою. В цьому випадку законодавець передбачив мету вчинення злочину – «привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста)», що в якомусь сенсі може свідчити про наявність відповідно політичної релігійної чи іншої (в тому числі ідеологічної) мотивації.

5) З огляду на особливості конструкції основного складу вандалізму в редакції законопроекту (встановлення відповідальності за пошкодження майна, розташованого у громадському місці незалежно від мотивів) виникатиме конкуренція з іншими складами злочинів, об'єктивна сторона яких передбачає пошкодження майна, наприклад, з хуліганством (ст. 296 КК), а також складами злочинів, передбачених статтями 154, 178, 194-1, 196, 206-2, 261, 270-1, 277, 292 тощо КК України.

6) Також виникатиме конкуренція з ст. ст. 46-1, 53, 57, 61, 74, 109, 110, 111, 114, 116, 116-2, 117, 119, 136, 137, 139, 147, 148 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

7) Санкція частини другої статті 194 КК у запропонованій редакції в частині покарання у вигляді громадських робіт (від 150 до 300 годин) перевищуватиме загальний максимум для такого виду покарання, встановлений у ч. 2 ст. 56 КК (240 годин).

Зауважимо, що при вирішенні питання про криміналізацію вандалізму варто взяти до уваги не лише суспільну небезпечність відповідних проявів, але й потенційні можливості ефективної протидії ним засобами саме кримінально-правового регулювання. Так, під час дискусії щодо захисту історичних будівель та виробів мистецтва від злочинів та умисного пошкодження (відбулася в м. Антверпен, 3-6 Листопада 1992 року за спри-

яння РЄ) було зазначено, що «кримінальне право характеризується низкою концептуальних недоліків, оскільки базується на цивільному праві у питаннях права власності, а застосування його норм виявляє певні проблеми. Результати цього є доволі сумнівними в контексті як загальної, так і спеціальної превенції, що робить кримінальне право не ефективним інструментом захисту власності, чия справжня цінність має здебільшого колективну суть... В'язниця, прощення чи не реагування не врятують нас від актів вандалізму: попередження таких актів вимагає більш енергійної лінії поведінки включно з відповідністю вчинків словам, і в цьому контексті варто визнати, що наша публічна поведінка з огляду на естетичні стандарти інколи може виглядати як вандалізм»[1].

У свою чергу, Рекомендація ПАРЄ щодо культурних та освітніх заходів зменшення рівня насильства (1983) робить наголос на важливості саме прикладу батьків, вчителя та держави, ролі церкви, молодіжних організацій та інших неупереджених інституцій у справі заохочення молоді до досягнення соціально-корисних цілей (п. 31).

Акцент на профілактичних та організаційних заходах зроблено і у Рекомендації Комітету Міністрів РЄ №R (84)8 «Про зниження насильства серед глядачів спортивних подій та особливо футбольних матчів», а також у Резолюції Європейського парламенту від 11 липня 1985 року «Про заходи щодо боротьби з вандалізмом та насильством у спорті» [2], Резолюції Європейського парламенту від 22 січня 1988 року «Про вандалізм та насильство у спорті» [3].

Можна зробити висновок, що термін «вандалізм» у законодавстві та правовій практиці іноземних держав та на рівні міжнародно-правових документів використовується скоріше як кримінологічне поняття, аніж як виключно кримінально-правовий феномен. Зокрема, суспільно небезпечні діяння, які охоплюються поняттям «вандалізм», можуть становити формально різні склади злочинів, здебільшого злочинів проти права власності (criminal damage³ [4] або пошкодження майна), які доволі рідко отримують назву, що ав-

торами законопроекту пропонується ввести до тексту КК України.

В той же час, універсальність терміну «вандалізм» активно використовується в межах програмних документів у сфері державної політики з протидії відповідному явищу (рекомендації, освітні програми тощо). В такому випадку це дозволяє одним терміном визначити, так би мовити «предмет» застосування численних превентивних та компенсаторних методик, незалежно від особливостей різних проявів вандалізму (соціально-економічного, релігійного, спортивного чи іншого характеру).

Заслуговує на увагу питання змісту суспільної небезпеки вандалізму в розумінні автору законопроекту: а саме, який об'єкт кримінально-правової охорони тут домінує (власність чи громадський порядок), і, відповідно, до якої групи злочинів варто віднести це діяння.

Зауважимо, що «криміналізуючою» ознакою в чинній редакції статті 194 КК є розмір майнової шкоди, тобто ступінь (глибина) порушення права власності як основного безпосереднього об'єкта злочину. У свою чергу, у запропонованій редакції ч. 2 ст. 194 КК таку роль відіграє місце розміщення майна (громадське місце), тобто злочинність діяння визначається ознакою місця вчинення злочину – його належністю до об'єктів, порушення властивостей яких відзначається на такому об'єкті кримінально-правової охорони, як громадський порядок.

Варто у цьому контексті звернути увагу на особливості ознак складів злочинів, визначених окремими кримінальними законами іноземних держав, на які посилається автор законопроекту. Загалом, не всі вони криміналізують вандалізм у тому вигляді, у якому це пропонується зробити у законопроекті.

Так, стаття 214 КК РФ дійсно називається «Вандалізм» та є досить схожою за структурою із запропонованою статтею 194 КК України, але варто звернути увагу на те, що вона розміщена у Главі 24 «Злочини проти громадської безпеки» і при цьому окремою нормою (ст. 167) кримінальне законодавство РФ забороняє умисне знищення чи пошкодження чужого майна.

³ Abstract Graffiti artists are, if caught, most likely to be prosecuted under of the Criminal Damage Act 1971

Аналіз інших, зазначених у Пояснювальній записці до законопроекту кримінальних законів, дозволяє зробити висновки про те, що:

– термін «вандалізм» майже не використовується (за виключенням законів пострадянських країн, КК Каліфорнії);

– під охороною кримінального закону перебувають місця захоронення чи пам'ятники, розташовані на кладовищах (ст. 149 КК Нідерландів), місця, які видно з громадської дороги (в контексті заборони розміщення слів чи зображень, які ображають релігійні почуття, ст. 429 bis КК Нідерландів, предмети історичної чи культурної спадщини (ст. 321-324 КК Іспанії), пам'ятник чи інше публічне місце, встановлене з метою увічнення історичної події або віддання пошестей особі (ст. 261 КК Польщі).

Крім того, в контексті оцінки пропорційності запропонованих санкцій треба взяти до уваги, що, наприклад, Європейська конвенція (РЄ) про злочини та правопорушення глядачів під час спортивних заходів та особливо футбольних матчів [5] передбачає запровадження легальних механізмів здійснення передачі проваджень щодо вболівальників до країни проживання, а також екстрадиції та передачі таких осіб для відбування покарання. Це, згідно з кримінальним процесуальним законодавством вимагає наявності у національному законодавстві України можливості призначення покарання у вигляді позбавлення волі, що передбачено частинами 2-3 статті 194 КК в редакції проекту. В то же час, ця сама Конвенція передбачає, що покарання за злочини, вчинені вболівальниками, має бути пропорційним їх поведінці («arpprogriatepenalties»), що вимагає прискіпливого аналізу запропонованих санкцій.

Наприклад, у частині другій ст. 194 КК в редакції законопроекту санкція передбачає 5 видів основного покарання в діапазоні від штрафу у розмірі 510 гривень⁴ до 3 років позбавлення волі, що може становити передумову для застосування суб'єктивного підходу

⁴ Мінімум санкції не вказаний, що змушує використовувати положення Загальної частини КК, які визначають мінімум розміру покарання у вигляді штрафу – 3 нмдг.

при визначенні заходів кримінально-правового характеру у конкретній справі.

Крім того, варто взяти до уваги, що низка документів, наприклад, Резолюція Європейського парламенту від 11 липня 1985 року «Про заходи щодо боротьби з вандалізмом та насильством у спорті» [2] та Резолюція Європейського парламенту від 10 червня 1996 року «Про акти хуліганства та вільне пересування футбольних вболівальників» [6] пропонують розглянути такий правовий наслідок вчинення правопорушень під час проведення спортивних подій, як заборону доступу особи до стадіонів на певний період часу.

У справі *Osmanv. TheUnitedKingdom* (1998) ЄСПЛ назвав актами вандалізму (п. 119) наступні діяння: кидання цегли у вікно будинку; підриг автомобіля; розливання суміші моторного мастила та парафіну навколо будинку; розбиття скла автомобіля; блокування вхідного замку будинку клеєм; забруднення дверного порогу та автомобіля екскрементами собаки; викрадення ліхтаря над ганкою та розбивання вікон автомобіля (п. 30, 36, 37) [7].

При цьому тілесні ушкодження не є ознакою вандалізму і у правовій системі США⁵. В цілому ж, загальне право визначає вандалізм як умисне завдання шкоди чужій власності [8]. Як приклад, можна навести положення Модельного КК (який терміну «вандалізм» не використовує).

Так, стаття 220.3 Модельного КК визначає, що особа є винною у злочинній шкоді власності, якщо вона:

1) пошкоджує чуже майно умисно, з грубої необережності або внаслідок необережного застосування вогню, вибухових речовин, чи інших небезпечних засобів, вказаних у статті 220.2(1)⁶ або

2) умисно чи необережно перетворює чуже майно з метою створити небезпеку для особи чи власності, або

3) умисно чи необережно спричиняє іншій особі матеріальну шкоду шляхом обману чи погрози.

⁵ Див.: Chorba C. The Danger of Federalizing Hate Crimes: Consequences of the Hate Crimes Prevention Act // *Virginia Law Review*. – 2001. – Vol. 87, No. 2. – p. 319-379.

⁶ Наприклад, отруйний газ, радіоактивні чи інші небезпечні матеріали.

Різниця між фелонією та місдімінором в даному випадку лежить на рівні шкоди у розмірі 100 доларів США. Якщо розмір шкоди є меншим, ніж 25 доларів США, Модельний КК пропонує не вважати таке діяння злочинном.

За КК Каліфорнії (ст. 594) особа винна у вчиненні вандалізму, якщо вона вчиняє умисно одне з нижченаведених діянь щодо чужої нерухомості чи індивідуального майна:

- 1) погіршує за допомогою графіті чи іншого нанесеного матеріалу;
- 2) пошкоджує;
- 3) руйнує.

КК не встановлює мінімальний розмір спричиненої шкоди для визначення діяння злочинном, сума збитків враховується при призначенні виду покарання.

За КК Канади (ст. 430) вандалізм також є злочином проти власності («пошкодження майна»): умисне руйнування чи пошкодження майна; приведення майна у небезпечний, непридатний, нефективний стан; втручання чи перешкодження правомірному використанню майна.

Слід звернути увагу, що у наведених вище випадках місце розташування майна, яке автором законопроекту пропонується визначити однією з основних кваліфікуючих характеристик злочину вандалізму, серед ознак складу злочину відсутні.

У Британії питання, чи є графіті різновидом шкоди майну, є питанням факту і вирішується присяжними. При цьому, критеріями шкоди можуть бути зниження цінності майна чи його можливості слугувати визначеним утилітарним цілям, або вартість видалення графіті (навіть за умови, що воно може бути змита наступним дощем) [4]. Не виключені і випадки, коли певні малюнки (наприклад, зроблені відомими митцями), навпаки, значно підвищують цінність майна, на яке вони нанесені.

Так, Розділ I Акту про злочинне пошкодження майна встановлює відповідальність особи, яка без законної причини руйнує чи пошкоджує будь-яке чуже майно, умисно чи необережно. В цьому випадку опису злочинного діяння будується на об'єктивних поняттях, таких як «пошкодження», що не передбачає оцінки змісту графіті чи її мистецької

цінності. Разом з тим, британські правники звертають увагу на той факт, що часом винна особа, роблячи графіті, ставиться до цього як до покращення середовища і таким чином важко звинуватити цю особу у «пошкодженні» майна з огляду на відсутність необхідних елементів вини [4].

В цьому контексті виглядає доволі дискусійною пропозиція щодо визначення однієї з форм об'єктивної сторони злочину вандалізму (у запропонованій редакції) у вигляді «осквернення» майна, адже це діяння передбачає не лише об'єктивну складову, але й оціночний елемент. Зазначений суб'єктивний аспект перебуває у двох площинах: 1) об'єктивні зміни майна мають бути оцінені судом як його осквернення⁷; 2) винна особа має оцінювати своє діяння як осквернення в момент його вчинення (якщо ставити питання наявності умисної форми вини) або мати обов'язок усвідомлення такого характеру свого діяння (в контексті видів необережності).

Окремо слід зупинитися на запропонованому кваліфікованому складі злочину (в контексті мотиву злочину як кваліфікуючої ознаки). Поява у змісті психологічного ставлення злочинця до пошкодження власності зазначеної мотивації змушує застосовувати інші критерії оцінки діяння. Воно стає різновидом так званих «злочинів на ґрунті ненависті» (hatecrime), що вимагає як іншої законодавчої оцінки, так і інших підходів щодо попередження та припинення і розслідування таких злочинів.

У США численні акти вандалізму з огляду на їх мотивацію кваліфікуються не як злочини проти власності, а як так звані «злочини на ґрунті ненависті». Останні отримали широке використання у цій правовій системі на рівні законодавства штатів у 80-х роках минулого століття (після опублікування з боку Антидифамацийної ліги Модельного кодексу про злочини, вчинені на ґрунті ненависті). При цьому, якщо в одних штатах зазначений мотив є підставою для призначення більш жорсткого покарання, то в інших законодавцем обрано шлях визначення окремих різно-

⁷ Напевно, це може відбуватися за схемою оцінки судом непоправності знівечення обличчя (в контексті застосування ст. 121 КК)

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена аналізу особливостей застосування засад криміналізації при вирішенні питання щодо доцільності встановлення кримінальної відповідальності за вандалізм на матеріалі одного із законопроектів. При цьому, використання іноземного досвіду дозволило зробити висновки про хибне розуміння потенціалу кримінального права (у формі, обраній в законопроекті) як засобу протидії вандалізму як суспільному феномену.

видів злочинів, вчинених з такою мотивацією (на ґрунті раси, кольору шкіри, релігії чи національності; статі, сексуальної орієнтації, фізичних вад).

Верховний Суд США дещо по-різному підходить до питання про конституційність (в контексті Першої поправки до Конституції США – свобода вираження поглядів) місцевого законодавства, що криміналізує злочини, вчинені на ґрунті ненависті, причиною чого є в тому числі особливості формулювання складів злочинів у кожному конкретному випадку. Якщо у першій подібній справі (*R.A.V. v. City of St. Paul*) Верховний Суд визнав неконституційною кримінально-правову заборону як злочину ненависті поміщення палаючого хреста чи свастики на приватній чи публічній власності (при цьому таке діяння може становити інший вид правопорушення), то пізніше у справі *Wisconsin v. Mitchell* Верховний Суд визнав, що судді можуть брати до уваги при призначенні покарання ненависть злочинця до жертви з расових міркувань. Важливим кроком вперед у розвитку законодавства про боротьбу з злочинами ненависті був Федеральний Закон про підвищення покарання за злочини, вчинені на ґрунті ненависті, яким були внесені зміни до Правил призначення покарання щодо посилення покарання як мінімум на три ступеня для злочинів, вчинених на ґрунті ненависті. Відповідна мотивація включала «дійсну чи уявну расу, колір шкіри, релігію, національність, походження, стать, фізичні вади, сексуальну орієнтацію».

Отже, законодавчо встановлена можливість підвищення покарання внаслідок доведення обвинуваченням мотиву «ненависті» порівняно з так званими «паралельними

SUMMARY

The article is dedicated to the analysis of the peculiarities of the applying of foundations of criminalization in the context of criminal liability for vandalism, proposed in the specific draft law. International experience revised shows that perception of the criminal law potential (in a form, proposed by draft law) as a tool to combat vandalism as social phenomenon is inaccurate.

злочинами» (схожими з об'єктивної сторони злочинами, які не передбачають такої мотивації, наприклад, вбивство та вбивство з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості) аргументована Верховним Судом США у справі *Barclay v. Florida* [10] та визнана ним (у справах *Wisconsin v. Mitchell* та *Virginia v. Black*) такою, що відповідає Першій поправці до Конституції США (свобода вираження поглядів) [11].

Таким чином, запропонований шлях досягнення мети (протидії актам вандалізму) є неприйнятним і суперечить наявним сьогодні засадам криміналізації. Наступні дослідження у цьому сегменті, очевидно, стосуватимуться напрацювання уніфікованих критеріїв криміналізації суспільно небезпечних діянь.

Література:

- 1) The protection of historic building sand the irart istic ontent sagainst crime and wilfuld amage Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/culture_heritage/heritage/resources/Publications/Pat_PC_33_en.pdf
- 2) ОJ C 229, 09.09.1985, p. 99
- 3) ОJ C 49, 22.02.1988, p. 168
- 4) Edwards I. 'Banksy's Graffiti: A Not-so-simple Case of Criminal Damage?' // *Journal of Criminal Law.* – 2011. – Vol. 73. – p. 345
- 5) <http://www.conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/120.htm>
- 6) ОJ C 166, 10.06.1996, p. 40
- 7) *Osman v. The United Kingdom* (1998), para. 30, 36, 37
- 8) Chorba C. The Danger of Federalizing Hate Crimes: Congressional Misconceptions and the Unintended Consequences of the Hate Crimes Prevention Act // *Virginia Law Review.* – 2001. – Vol. 87, No. 2. – p. 319-379.
- 9) Manta I. The Puzzle of Criminal Sanctions for Intellectual Property Infringement // *Harvard Journal of Law & Technology.* – 2011. – Vol. 24, No. 2. – p. 475.
- 10) *Barclay v. Florida*, 463 U.S. 939, 949 (1983).
- 11) Lawrence F. The Evolving Federal Role in Bias Crime Law Enforcement and the Hate Crimes Prevention Act of 2007 // *Stanford Law & Policy Review.* – 2008. – Vol. 19. – p. 270.